చిన్న పిల్లల నాటిక :

బడి మానేశావేం?

(స్కూలు పిల్లలు గోలీలాడుకుంటున్నారు. వాళ్ళపుస్తకాలసంచులూ, పలకలూ, విడి పుస్తకాలూ అన్నీ ఒక చోట కుప్పమల్లే పడేశారు.

గోలీలాట వుత్సాహంగా సాగుతోంది. ఆడపిల్లలు కొందరుచూస్తూ నిలబడి వున్నారు. వాళ్ళ పుస్తకాలు వాళ్ళ చేతుల్లోనే వున్నాయి.

బడిగంట గణగణమని వినిపించింది. ఆడపిల్లలు వెంటనే పరుగెత్తారు.

మొగపిల్లలు కూడా ఆట ఆపేసి గోలీలు జేబుల్లో వేసుకుని పుస్తకాల సంచులు తీసుకొని పరుగెత్తుకుంటూ వెళ్ళిపోయారు.

ఇంకా ఇద్దరు పిల్లలు ఆడుతూనే వున్నారు. పుస్తకాలతో, పలకలతో, రకరకాల వయస్సుల పిల్లలు కొందరు నెమ్మదిగా, కొందరు తొందరగా, కొందరు జేబులోంచి ఏదో తీసుకుని తింటూ (స్టేజిమీద ఒకపక్కనించి ఇంకో పక్కకి) బడికి పోతూ వున్నారు.

సత్యం పన్నెండేళ్ళ వాడు. కొంచెం శుభ్రంగా వున్న బట్టలు, తల దువ్వుకున్నాడు. భుజాన్న పుస్తకాల సంచి. తొందర తొందరగా (ఒక పక్కనించి ఇంకో పక్కకి) వెళ్తున్నాడు. అతను రెండోపక్కకి వెళ్ళే టప్పటికి వెనకనించి రంగన్న వచ్చాడు. రంగన్నకికూడా సత్యం వయస్సే. చిరిగిన లాగు, మాసిన బనీను, దుబ్బు జుట్టు, చేతిలో కొడవలీ, గంపా వున్నాయి. రంగన్న దూరంగా వెళ్తుతున్న సత్యాన్ని చూసి సంతోషంగా "సత్యం! సత్యం!" అని పిల్చాడు.)

సత్యం (వెనక్కి తిరిగి రంగన్నని చూసి సంతోషంగా దగ్గిరికి వస్తూ)

"ఏంట్రా రంగా! బళ్ళోకి రావటంలేదేం? "

రంగన్న : (కొంచెం సిగ్గుపడుతూ దిగాలుగా) "బడిమానేశాను"

సత్యం : (ఆశ్చర్యంగా) "బడిమానేశావా? అదేంటి?" మానేస్తే మరి ఎలా చదువుకుంటావు?"

రంగన్న : (తల ఒక పక్కకి వాలేసి) "ఇంక చదువుకోను"

సత్యం : "ఎందుకూ?"—

(రంగన్న మాట్లాడకుండా నించున్నాడు)

సత్యం : నువ్వు బళ్ళోకి రాటంలేదని జగ్గారావు నడిగాన్రా! తెలవదన్నాడు, నీకు జరవొచ్చిందేమో అనుకున్నాను. .... ఏం? జరవేనా?

రంగన్న : (కాదని తలవూపుతూ) జరం నాక్కాదు. మా అయ్యకి.

సత్యం : మీ అయ్యకా? తగ్గిందా?

రంగన్న : ఉహూ! అప్పుడే తగ్గదంటగా?

సత్యం : ఎందుకు తగ్గదూ? మందేసు కుంటున్నాడా?

రంగన్న : ఊహూ! అదే తగ్గుద్దంటగా.

సత్యం : మందేసుకోపోతే ఎలా తగ్గుతుంది?

రంగన్న : ఏమో మరి.

సత్యం : అయితే నువ్వెందుకు బడి మానేశావు?

రంగన్న : మా అయ్యపోయే పన్లోకి పోతున్నా. రోజూ పచ్చగడ్డి కోసి తేవాలి.

సత్యం : (చాలా బాధపడుతూ) నువ్వెళ్ళనని చెప్పరాదూ? మీ అయ్య లేచాక వెళ్తాడుగా.

రంగన్న : అలా ఒప్పుకోరంట. మొన్న మా అమ్మ, వాళ్ళ దగ్గిర పది రూపాయలు పట్టుకొచ్చింది. నన్ను పన్లోకి పంపుతానంటేనే ఇచ్చారంట.

సత్యం : (కొంచెం ఆలోచనగా) మీ అయ్యకి జరం తగ్గిపోయాక వస్తావా? (అని సంతోషంగా చూశాడు)

రంగన్న : (కాదన్నట్టు తల తిప్పుతూ) వూహూ! వాళ్ళకి చిన్నపాలేరు కావాలంట. మా అయ్య నన్ను పెడతానంటన్నాడు.

సత్యం : (కోపంగా) నువ్వు చదువుకుంటానని చెప్పెయ్యి.

రంగన్న : (దిగాలుపడి) మరి చదువుకుంటే ఎట్టామరి? పన్లోకెళ్తే బస్తా వొడ్లిస్తారంట ఏడాదికి. చద్దన్నం వాళ్ళే పెడతారంట.

(సత్యం ఏమీ మాట్లాడలేనట్టు నించున్నాడు)

(పన్నెండు సంవత్సరాల వయస్సున్న కుర్రాణ్ణి ఒక పెద్దపాలేరు చంకనేసుకుని బడికి తీసుకొస్తున్నాడు.)

పాలేరు : "ఇంక దిగయ్యా! బడికాడికొచ్చేసినాం."

(కుర్రాణ్ణి దింపబోయాడు.)

కుర్రాడు : (దిగకుండా పాలేరు మెడ కావలించుకొని) "వూహూ! నేను బళ్ళోకెళ్ళను. ఇంటికి తీసుకుపో!"

పాలేరు : రోజూ ఇదేపాటా? ఎంచక్కా బళ్ళో చదూకుంటే ఎంత బాగుంటది?

కుర్రాడు : ఏం బాగుంటది? ఆకలేస్తే ఏమీ తిననివ్వరు. నిద్దరొస్తే నిద్దర పోనివ్వరు. అస్తమాను చదువే. ఎదవ చదువు.

పాలేరు : ఇంటిదగ్గిర అన్నం తిని బయల్దేరావుకదా? కడుపు నిండా పప్పు ఎన్నపూసా, గడ్డపెరుగూ, అరటిపళ్ళూ అన్నీ తిన్నావు, ఇంకా ఆకలేంటి? మద్దేన్నం మళ్ళీ ఇంటికొచ్చి తింటావుగా.

కుర్రాడు : (చంక దిగకుండానే) మరి నిద్దరొస్తే?

పాలేరు : నిద్దరెందుకొస్తదయ్యా! సందకాడ దీపాలెట్టే టప్పటికి కడుపు నిండా తినేసి దుప్పటి ముసుగెడతావు. తెల్లార్లూ జాగారం చేస్తావా?

కుర్రాడు : వూహూ! నాకు బళ్లోకెళ్ళి కూచుంటే చాలు నిద్దరొచ్చేస్తది.

పాలేరు : నిద్దరొస్తే ఆపుకోవాలి. మరి చదువంటే వూరికే వస్తదనుకుంటున్నావేంటి? చక్కగా కష్టపడి చదువుకుంటే పెద్దాడయ్యాక పె....ద్ద వుద్దోగం చేస్తావు!

కుర్రాడు : మా నాన్న చదువుకున్నాడేంటి? ప్రెసిడెంటు వుద్యోగం చెయ్యటంలా?

పాలేరు : అది ఏరయ్యా బాబూ! నువ్వూ ప్రెసిడెంటువవుతావా?

కుర్రాడు : వూహూ! పోలీసినస్పెక్టరవుతా!

పాలేరు : మరైతే సదుకో.

కుర్రాడు : చదువెందుకూ? కాకీలాగేసుకుని లాఠీకర్ర పట్టుకుంటే చాలంట. మా నాన్న చెప్పాడులే!

పాలేరు : (విసుగ్గా) నీలాగ నన్ను సదివిస్తేనా సిన్నప్పుడు ఎంత సదివేవోణ్ణో. బడి మానిపించేస్తే రెండ్రోజులు కూడుతినకుండా ఏడిశాను. మీ అయ్యలాగ మా అయ్యకి డబ్బుంటేనా? ఎమ్మేలు, బియ్యేలు సదివేసేవోణ్ణి. సదువు మూడో నేత్రమయ్యా బాబూ! సదువుకుంటే ప్రపంచం గురించి అన్నీ తెలుస్తాయి.

(ఈ మాటలు మాట్లాడుతూ కుర్రాణ్ణి చంకలోంచి కిందికి దింపి బడివైపుకు నడిపించుకు తీసుకుపోయాడు.)

కుర్రాడు : "నేన్రానను, నేన్రానను." (పెనుగులాట మొదలెట్టాడు.)

పాలేరు : (కోపంగా) ఇలాగయితే పం తు లు గా రి కి కబురు పంపుతా. (సత్యంవైపు చూస్తూ) ఎవరన్నా పంతులుగారిని పిలుచుకు రండి బాబూ! ఈయన్ని సితకదన్ని లాక్కుపోతారు. ఎళ్ళకేం చేస్తాడో చూద్దాం.

(కుర్రాడు పెనుగులాటతో చెయ్యి వదిలించుకొని "చెప్పుకో, చెప్పుకో. చెప్పెట్టి కొట్టుకో" అంటూ పరిగెత్తుకు పోయాడు.

పాలేరు వెనకనించీ పుస్తకాలసంచి పట్టుకుని "అబ్బాయిగారూ! అబ్బాయిగారూ," అంటూ పరిగెత్తాడు.

ఇద్దరు చిన్నపిల్లలు లాగులు జారిపోతూ పలకలు పట్టుకుని సత్యం వాళ్ళ ముందునించి నడచుకుంటూ వెళ్ళారు.)

రంగన్న : బడిగంట కొట్టి చాలాసేపైంది. నువ్వెళ్ళు సత్యం.

సత్యం : ఫర్వాలేదులే. ఇంకా సెకండ్ బెల్లవలేదు. మన లెక్కలుమేష్టారు గారి చంటబ్బాయి చచ్చిపోయాడు తెలుసా?

రంగన్న : (ఆశ్చర్యంగా) ఎప్పుడు? ఎందుకు చచ్చిపోయాడు?

సత్యం : ఏంటో జబ్బంట. పెద్దాసుపత్రికి తీసికెళ్తే రెండొందలడిగారంట. పాపం, మేష్టార్లకి ఆర్నెల్లనించీ జీతాలివ్వటం లేదంట.

రంగన్న : అవును. నిన్న తెలుగు మేష్టారబ్బాయి సుబ్బయ్యకొట్టుకొస్తే అప్పు తీర్చలేదని పోట్లాడాడు సు బ్బ య్య. అప్పు తీర్చకపోతే సరుకులేం యియ్యను పొమ్మన్నాడు.

(పన్నెండు సంవత్సరాల కుర్రాడు బూట్లూ, మంచిబట్టలూ వేసుకుని షోగ్గా చేతులూపుకుంటూ నడచి వస్తున్నాడు. వేళ్ళకి వుంగరాలున్నాయి. ఎనిమిది సంవత్సరాల చింకిబట్టల కుర్రాడొకడు పుస్తకాలు, టిఫెన్ కేరేజి, మంచినీళ్ళ సీసా మోసుకొస్తున్నాడు. మొయ్యలేక మొయ్యలేక మోసుకొచ్చి పుస్తకాలు కింద పడేశాడు.)

బూట్లకుర్రాడు : (కోపంగా) "ఏంరా? ఒళ్లు పొగరెక్కిందా? చేతుల్లో బలంలేదా?" (పనికుర్రాణ్ణి కొట్టబోయాడు.)

సత్యం : (వెంటనే అడ్డుపడి) "ఏయ్! ఎందుకోయ్ వాణ్ణి కొడతావ్?"

బూట్లకుర్రాడు : (పొగరుగా) "కొట్టాలా? చంపాలా? చూడు వాడేం చేశాడో?" (నేలమీద పుస్తకాలు చూపించాడు.)

సత్యం : (కోపంగా) చిన్నకుర్రాడు అవన్నీ ఎలా మోస్తాడు? గాడిదలా వున్నావు, నీ పుస్తకాలు నువ్వు మోసుకోలేవూ? మహారాజుగారిలా దర్జాగా నువ్వు నడిస్తే, చిన్న పిల్లాడు నీ పుస్తకాలు తేవాలా? బుద్ధిలేదా? (కిందపడ్డ పుస్తకాలు ఏరడంలో ఉన్న కుర్రాడికి సాయం చేశాడు.)

(బూట్లువాడికి కోపం వచ్చి విసవిసా నడుస్తూ బడివేపు వెళ్ళిపోయాడు. తర్వాత చిన్నకుర్రాడు పుస్తకాలు, టిఫెన్ కారేజీ నీళ్ళసీసా మోసుకుపోయాడు.

సత్యం కొంచెంసేపు బూట్లవాణ్ణి కోపంగా చూసి మళ్ళీ రంగన్న వేపు తిరిగాడు.)

సత్యం : "గోపాలు కూడా బడి మానేశాడు, తెలుసా?"

రంగన్న : (ఆశ్చర్యంగా) గోపాలం మానేశాడా? ఎందుకూ?

సత్యం : ఈ ఊళ్ళో బడి బాగాలేదట. ఇక్కడ అందరూ అలగా పిల్లలట. మనలాటి వాళ్ళతో కలిసి చదువుకుంటే వాళ్ళకి చెడ్డబుద్ధులబ్బుతాయంట. హైద్రాబాదులోనో, మెద్రాసులోనో అయితే మంచి స్కూళ్లు వుంటాయట. అక్కడ చేరతాడట.

రంగన్న : అవును. వాళ్లు చాలా డబ్బున్నాళ్లు.

సత్యం : (వెటకారంగా) డబ్బున్నాళ్ళే, వాళ్ళకంత డబ్బు ఎలావచ్చిందో తెలుసా? వాళ్ళనాన్న అందరికీ అప్పులిచ్చి వాళ్ళనగలూ, గిన్నెలూ, ముంతలూ లాగేసి అమ్మేసుకుంటాడు. మరి అలా చేస్తే డబ్బుండదూ?

(గాలిదుమారంలాగ ఒక పిల్ల ఏడుస్తూ బడివేపు పరిగెత్తుకుంటూ పోయింది. ఆపిల్ల నాయనమ్మ వెనకనించి కర్రజాడిస్తూ "తిళ్ళోంచి వచ్చావంటే చూడు. తాట వొలుస్తాను" అని కర్రతో బెదిరించి వెనక్కి వెళ్ళిపోయింది.)

సత్యం : (విచారంగా) నువ్వు బడి మానేస్తే నాకేం బాగులేదురా రంగా.

రంగన్న : అసలు ఎంత చదివినా లాభం లేదటగా. ఏ పనీ రాదటగా.

సత్యం : ఎవరు చెప్పారు?

రంగన్న : చంద్రిగాడి అన్న నాలుగేళ్ళనించి ఉద్యోగాల కోసం అన్ని వూళ్ళూ తిరిగాడంట. ఎంత చదివాడో తెలుసా? బియ్యే చదివాడంట.

సత్యం : మరేం చేస్తున్నాడు?

రంగన్న : కూలిపన్లో కొచ్చాడు. అందుకే మా అయ్య.... చదువెందుకూ? కూడెడద్దా? కుమ్మెడద్దా? అయ్యగారింటికి పనికి పోతేనే మంచిదన్నాడు.

సత్యం : ఏమీ మాట్లాడలేక నించున్నాడు.

(8 సం॥ సుబ్బారావు (చింకి గుడ్డలవాడు) నాలుగైదు సంవత్సరాల పిల్లని వెంటపెట్టుకుని బడికి తీసుకెళ్తున్నాడు. సత్యం సుబ్బారావుని చూశాడు. సుబ్బారావు ఆగాడు)

సత్యం ; నీ పుస్తకాలేవీ ?

సుబ్బా : బడి మానేశాగా !

సత్యం : ఎందుకు మానేశావు ?

సుబ్బా : అయ్యగారింట్లో పనికి కుదిరా. రోజూ ఈ అమ్మాయిగార్ని బడికి తీసుకురావాలి. తర్వాత గొడ్లని తోలుకుపోవాలి. సదువొద్దని మా అయ్య మానిపించేశాడు.

(ఇద్దరు మేష్టర్లు కలిసి వచ్చారు. తెలుగు మాష్టారిలా కనపడే ఒక మేష్టారు (పంచె, నిలువుబొట్టు) పిల్లల్ని చూస్తూ) "ఎవర్రా! ఇక్కడ నుంచున్నారే మీరంతా?"

సత్యం : (రంగన్ననీ. సుబ్బారావునీ చూపిస్తూ) "వీళ్ళిద్దరూ బడి మానేశా రండీ మేష్టారు!"

తె. మేష్టారు: (వాళ్ళని కాసేపు పరకాయించి చూచి మొహం చిట్లించి) బడి మానేశారూ? మానేస్తార్రా! మీకుచదువులెందుకు? "ప్రభుత్వం వారు బళ్ళుపెట్టి కానీ ఖర్చులేకుండా చదువుకోండ్రా బాబూ" అంటే మీరు వింటారా మీరు? మా పిచ్చిగాని మీకు చదువులెందుకులే గొడ్లని కాచుకోండి. మీ తాతలూ అపనే చేశారూ, మీ అయ్యలూ అపనే చేశారు. మీరూ అపనే చేసుకోండి,"

(తెలుగు మేష్టారి మాటలు అయింతర్వాత రెండో మేష్టారు కోపంగా)

అలా మాట్లాడకండి మేష్టారూ! వాళ్ళ చదువులంటే ఇష్టంలేక బడిమానేశారానుకోకండి, ఇంతింత చిన్న పిల్లలు కూడా వాళ్ళ పొట్టకోసం వాళ్లే తడుముల్లాడుకోవాలి. గొడ్లని కాసుకోకపోతే పాలేరుతనం చేసుకోకపోతే పేదవాళ్ళకి గడవదు. వాళ్ళుబడికొచ్చి ఎలా చదువుకుంటారు? మనం వాళ్ళ పేద స్తితిని గమనించకుండా వాళ్లని హేళన చెయ్యడం చాలా తప్పు. ప్రభుత్వాన్ని ముందు పేదవాళ్ల పేదతనం పోగొట్టమనండి. ఈ పిల్లలు దొరల దగ్గర పనిచెయ్యకపోయినా వాళ్ల పొట్టలు నిండేటట్టు చెయ్యమనండి. అలా చేస్తే వీళ్లే దొరల పిల్లలకంటే బాగా చదువుకుంటారు. ఇంకెప్పుడూ వాళ్ల పరిస్తితి తెలియకుండా మాట్లాడకండి.

(వెంటనే స్కూలు గంట వినపడుతుంది.

"సుజలాం, సుఫలాం, మలయజ సీతలాం సశ్యశ్యామలాం" అనే పాటపాడతారు పిల్లలు, తెరపడుతుంది.)

[1978 ఫిబ్రవరి "ఉపాధ్యాయ" నించి]